

ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

З австралійської ономастики

SLAVISTICA

XCVII

J. B. RUDNYCKYJ

A

Contribution to
AUSTRALIAN ONOMASTICS

CANBERRA - OTTAWA

UKRAINIAN LANGUAGE ASSOCIATION

SLAVISTICA

XCVII

ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

**З австралійської
ономастики**

КАНБЕРРА - ОТТАВА

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА ПЛЕКАННЯ РІДНОЇ МОВИ

МОЇМ АВСТРАЛІЙСЬКИМ

ДРУЗЬМ

У ПАМ'ЯТЬ ЗАПОЧАТКУВАННЯ

УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО

УКРАЇНОЗНАВСТВА

В АВСТРАЛІЇ

В 1978 РОЦІ

ПРИСВЯЧУЄ

А В Т О Р

1. МАКВОРІ

MACQUARIE, N.S.W. 2113

Згідно з опінією спеціалістів прізвище Макворі (Macquarie) згадується в австралійській ономастиці більш, як котребудь інше прізвище. Крім вулиць, форту й площ Макворі в Сіднеї й інших містах, є ще острів Макворі коло Тасманії, є «Макворі Гарбор» у самій Тасманії, є озеро «Макворі лейк» в Новій Південній Валії, ріка «Макворі рівер» там-таки, й ін. В українському мововжитку, зокрема ж у нашій пресі в Австралії й поза нею, вперше появилася ця назва в 1977 й 1978 рр. у зв'язку з історичним актом започаткування студій українознавства в Австралії «в переддень 22-го січня 1978 р.», коли то в приявності коло 300 учасників проголошено ерекційну грамоту Катедри — Центру Українознавчих Студій в Австралії, відбуто перші університетські виклади, а при цьому влаштовано виставу україніки й концерт. Все це відбулося в великій театральній аудиторії університету Макворі в Сіднею, одного з наймолодших, та проте наймодерніших університетів Австралії. (осн. 1964 р.) 21. I. 1978 р. :

Голова дирекції ФУСА п. Ст. Балко підкреслив історичне значення цього семінара: "Вперше за 30 років нашого поселення відбувається семінар на університетському рівні, що пробиває дорогу українській науці і завершує структуру нашо-

го многогранного національного життя на цьому континенті." Щоб задемонструвати цю подію, голова дирекції ФУСА відчитав текст спеціальної Грамоти, яку підписав ініціатор й академічний керівник КУА — проф. Яр. Рудницький, голова дирекції фундації п. С. Балко і голова Союзу Українських Організацій інж. Ю. Денисенко та австралійські представники Світового Академічного Комітету Вільних Українців пані Ольга Качан і д-р Ігор Гордіїв. До цього документу долучено й підписи учасників семінара. Ось його текст:

Г Р А М О Т А

про Центр Українознавства в Австралії

(К Ю А)

Здійснюючи конституційні зобов'язання Фундації Українознавчих Студій в Австралії (ФУСА) в співпраці з університетськими середками українознавства Британського Комонвелту, зокрема з Канадою, започатковуємо з нагоди 60-річчя державності України и 30-річчя українського поселення в Австралії Центр (Катедру) Українознавства в Австралії (КЮА) з завданням вести науково педагогічну діяльність у формі викладів, семінарів, лекторатів, літніх курсів тощо и науково-дослідну працю в виді наукових проектів, оглядів, видань, книжкових і серійних колекцій тощо...

Дано на кампусі Макворі університету
в переддень 22-го січня 1978 р. —

Назва «Макворі» зв'язана з прізвиськом популярного губернатора Нової Південної Валії в рр.

1810-1822, а в деяких випадках його жінки Єлисавети-Генрієтти. Сам університет Макворі вшанував своєю назвою власне губернатора НПВ, Ляхляна Макворі, що прийшов на світ 31.1.1762 в Ульві, Шотландія. Після вишколу й військової служби в Північній Америці (в тому й у Новій Шкотії в Канаді) в 1776 р. й Індії в роках 1788, 1802 й 1807, він приїхав до Австралії, як генеральний губернатор Нової Південної Валії, й тут перебував разом з дружиною й сином (народженим у 1814 р.) аж до 1822 р. Тоді він повернувся до Шотландії й там помер два роки пізніше.

Заслуги Макворі для стейту НПВ великі й це було причиною популярності його прізвища, включно з прибранням його новооснованим університетом у Норт Райді у Сіднею.

Найкраще й найв'язкіше характеризує його діяльність в Австралії напис на пам'ятнику перед будинком ч. 185 при вулиці Макворі в Сіднею. Він звучить дослівно так:

His genius for administration and concept for the future of the Colony led to considerable developments in organized finance and commerce, public works and manufacturing, inland exploration and settlement, fine architecture and *patronage of the arts and literature.*

2. ЛІДКОМБ

LIDCOMBE, N.S.W. 2141

Тихо й незамітно осягнула назва Лідкомбу в 1987 р. своє 75-річчя. Правда, топонімічні назви не «йдуть на пенсію» після 75 років, як це буває з нами, звичайними смертниками, й тому ніхто не робив Лідкомбові ніяких «прощальних бенкетів», чи парад. Що більше, за нашим відомом, у 1987 р. не було навіть ніде хоч би найменшої згадки про те, що в 1912 році Муніципальна рада цієї місцевості затвердила офіційно її назву й вона протривала до наших днів.

Правда, «Лідкомб» не був єдиним проектом її географічного визначення на мапах. Міська рада розглядала тоді деякі інші назви, що їх подали під розвагу зацікавлені жителі міста й околиці. Єдина назва, що досі існувала, як щось певне, була назва залізничної станції — «Руквуд» (тепер: Лідкомб). Цю назву прийнято залізничним управлінням рівно 10 років тому — 1-го липня 1878 року. Все ж мешканці не бажали собі приймати її для цілої місцевості, бо вона була зв'язана з недалеким кладовищем: «Руквуд Семетері». Отже запропоновано такі назви для Лідкомбу: «Абрагамсвіль», «Ньювінгтон», «Альдершот», «Гленгейвен», «Лярго» — ну, й щоб заперечити «цвинтарний» характер околиці — «Гелтвіль», по-нашому ніби «Здоровлянка».

Все ж «батьки міста» — радні не погодилися ні на одну із згаданих назв. Насправді, ці назви не говорили нічого спеціального, не давали ніяких матеріалів до історії міста чи околиці, були «невтральні», «такі собі».

Справу розв'язав громадянин Лідкомбу Дж. Келлі, що жив тоді при вул. Йосифа (Джозеф стріт). Як довголітній мешканець міста він мав окремі симпатії до двох його посадників («мейорів») — попереднього М. Ляркомба і сучасного йому — М. Лідбурі. Отож порізавши їхні прізвища на частини, він склеїв нову назву: Лід (від Лідбурі) й -комб (від Ляркомба). Видно, що тодішні «альдермени» (міські радні) мали теж симпатії до обох начальників громади, так, що з усіх пропонованих назв вони вибрали «Лідкомб». Цією назвою охрищено пізніш і залізничну станцію так, що Лідкомб «запанував у своїй сторонці» всевладно й сьогодні тільки в анналах міста й може ще в пам'яті старожилів існують назводавці: автор Келлі й обидва начальники громади — Лідбурі та Ляркомб.

В своїй праці про географічні назви Нової Південної Валії автор Рід подає:

LIDCOMBE — Syllables from the name of two aldermen Lidbury and Larcombe, combined to form the name Lidcombe. (A. W. Reed: Place Names of New South Wales. Their Origins and Meanings. Sydney-Melbourne · Wellington · Aukland 1969, p. 87).

3. КАБРАМАТТА

CAVRAMATTA

У своєму цікавому описі Сіднею, виданому окремою книжкою в 1970 р. в Лондоні (Дент енд Сонс Лтд.), Брасн Кеннеді називає Кабраматту «мініятурними Об'єднаними Націями» (стор. 55), згадуючи по імені німців, італійців, еспанців та інші національності. М. ін. він пише дослівно таке:

It was not necessary to have one of those multilingual phrase books to shop in Cabramatta, but I often felt it might have helped. (Cities of the World: Sydney. By Brian Kennedy. J. M. Dent and Sons Ltd. London, 1970, p. 55).

На жаль, українських поселенців із Кабраматти Кеннеді не згадує; може думає про них, коли загально пише про кабраматські «северал отер націоналістс» у своїй книжці.

Залишаючи для істориків українського життя в Австралії справу початків і минулого українського поселення в Кабраматті (м. ін. це добра тема для майбутніх студентів КУА), хочемо на цьому місці торкнутися походження самої назви «КабраMATTTA», її форми й значення.

Насамперед треба ствердити, що це «контroversійна» назва, тобто така, яка не має одного певного пояснення. Появилася вона в літературі й на малах мабуть іще перед тим, заки люди почали поселятися в цій околиці, тобто в суспільстві Ліверпулу. Про її походження й значення писав аж дві-

чі згаданий у попередньому розділі А. В. Рід, вважаючи її за аборигенну назву:

Cabramatta: from *cobra* - *matta*. the home of *cobra*, or land jutting out where the *cobra* is found. One account says that *cobra* is the grub, another that it is a bivalve. (A. W. Reed: *Aboriginal Place Names and Their Meanings*. Sydney-Wellington-Auckland, 1970, p. 21*):

Непевне становище Ріда, зн. допускання аж двох пояснень тієї самої назви, ставить під сумнів узагалі цілу його етимологію, тим більше, що він не згадує назви потоку «Кабраматта крік» із 1848 р.

А загально відомо, що назви рік, річок, потоків, звичайно старші від назв поселень. Правда, згідно з словником В. Г. Веллса з 1848 р. на потоком «Кабраматта крік» була й парафія Кабраматта з 29 домами й 166 жителями. Це була, здається, найстарша згадка про цю назву. Вона була «Кабраматта» для потоку й оселі, а не «Коброматта», як пізніш, у 1965 р. придумав, енциклопедичний словник Рідерс Дайджест.

*)Є старше, мініатюрне, видання цієї книжки, друковане Лянгеншайдтом у Берліні в 1968 р.: «Ліліпут Аборіджінал Плейс Неймс», Вш. Панству Кенезам, меценатам КУА, складаю сердечну подяку за цей гарний подарунок в дні 26-го січня 1978 р. *Liliput Aboriginal Place Names*,

Тут треба зробити малу дигресію й пояснити, що в Австралії тубільці називали «кобброю» не відомих нам з Індії най-гадюк, а звичайних хробачків, що немов водянні терміти нищили усяке дерево в морській воді. В рукописному словникові Бейкера, що зберігається в сіднейській бібліотеці Мітчелла, знаходимо таке пояснення австралійської кобри:

Cobra — Aboriginal name for a destructive marine worms; attacks all types of wood in sea water; genus *Teredo*. (S. V. Baker: A Dictionary of Australian Flora and Fauna. Manuscript, 1950, p. 41).

Коли йде про найдавніші записи цієї австралійської кобри, то вони — згідно з дослідями В. С. Рамсона з Канберри — сягають другої половини XVIII ст. й мають форму «коббра» з двома «б», не з одним, як у кобрі — гадюці. Те саме подає й долажок до Оксфордського словника з 1972 р. за редакцією Р. В. Бурнфелла, відрізняючи кобри з одним і з двома «б» в сучасній англійській мові.

На всякий випадок існування австралійської «коббри» й брак двох «б» в назві Кабраматта (отже якогось неіснуючого *Коббраматта) додає ще один аргумент проти виводу цієї назви від кобри**).

**)В Австралійському Музею в Сіднею є на виставі оригінальний зразок «шіпворму - кобри» на 3-му поверсі між усіма іншими видами хробаків; п. Вол. Чекалюкові дякую за допомогу 29.I.1978.

Якже ж вийти з цілої справи, зн. як усетаки пояснити етимологічно назву «Кабрамаатта»?

На нашу думку, доки не буде кращої документації про старі форми цієї назви, найпростіший її вивід від еспанського *cahra-mat(t)a* = «ліс, гущавина, для (випасу) кіз»; можливо теж припустити відвернену форму існуючого в еспанській мові терміну *mata-cahras* на визначення «сильного північного вітру». В цьому останньому випадку «Кабрамаатта» (із «матакабрас») означає б «місце виставлене на вітри з півночі».

Так чи сяк, походження й первісне значення назви цієї частини великого Сіднею йще остаточно не вияснене й ~~вимагає~~ ~~вимагає~~ дальших дослідів, зокрема ж архівної документації про її старі записи. Як тимчасові пояснення можна прийняти наведені згорі «аборигенні» виводи Ріда, або етимологію з відповідних еспанських слів. Адже ж еспанські мореплавці були в Австралії й по них залишилися такі назви як Торресова протока, чи описи сіднейських вод, околиць і природи еспанського подорожника А. Маляспіни (1793 р.). За можливістю переставки (метатези) «матакабрас» на «Кабра-мата» промовляє назва Гілл Честер в Честер Гілл.

Ignorábamos efectivamente no ménos los resultados de las observaciones astronómicas de Mr. Dawse, que las operaciones hidrográficas del hábil Capitán Hunter, y nos ofrecíamos por otra parte en hacer públicos antes de la salida los frutos de nuestras tareas, por manera que pudiesa después hacerse la debida comparación de unos con otros y deducir la verdad con una mayor aproximación. Con este solo objeto se dirigió la lancha de la DESCUBIERTA á la bahía Botánica para levantar geométricamente su plano y de allí traer una serie bien ordenada de triángulos hasta el mismo observatorio, por las ensenadas interiores del puerto.

Don Juan Rabenet combinó con esta expedición otra suya por tierra hasta la bahía Botánica, á la cual le acompañaron el Capitán Johnston y el Teniente Prentice para que tuviese mejor ocasión de concurrir con algunos naturales y retratarlos con sus armas y costumbres. D. Antonio Tova hizo algunas salidas para cazar; D. Fernando Brambila emprendió algunas vistas de perspectiva; los botánicos se internaron hacia Parramata y Tungave...

З опису Сіднею А. Маляспіною
[1793]

<p><i>De nationibus prof. J. Rudolpho 16. 1. 78 Kadrahitia Mandeville N. S. W O. Bouché - Kungwa</i></p>	<p>LILLIPUT ABORIGINAL PLACE NAMES</p> <p>A. H. & A. W. REED Sydney Wellington · Auckland</p>
--	---

4. ЧЕСТЕР ГІЛЛ — БАСС ГІЛЛ — СЕФТОН

Недавно українські поселенці Честер і Басс Гіллу та Сефтону відзначали своє 25-річчя. В липні 1952 р. відбулися перші збори українців цих околиць, зорганізовані ініціативною групою громадян, у склад якої входили — як згадує М. Свідерський — Петро Козел, пп. Кузик, Чайка, Комаринський, Гуль, Бурковський, Гурба, Бей, Стрикайло, Лаврик, Фільварків, Дмитрів та інші. Разом із ними були і їхні жінки. Згідно з протоколами, основоположником Громади була й пані Гаркоф. Промотором і головою ініціативної групи й першим головою управи Громади був Петро Козел.

В ті піонерські часи, коли йшло про початкові кроки в організуванні громад, одною з найголовніших справ була опіка над молоддю. Вихованець цієї громади д-р П. Б. Козел так згадує свою молодість:

«Добре пам'ятаю часи Української Річної Школи в Сефтоні та Громадського Дому, де ми тоді, ще як діти, мали нагоду виховуватися в дійсно українському дусі. І це незаперечний факт, що тодішня Громада в Сефтоні була чи не найкращим зразком українського організованого життя в Сідней, створивши прекрасні умовини для виховання чималого відсотка молодого покоління. Це також принесло велику користь і молодечій організації Пласт, зокрема створило базу для постання 7-го Юнацького Куреня Пластунів...»

(Вільна Думка ч. 1-2 (1978))

Як у піонерські часи, так і сьогодні, мало хто цікавився походженням назв, що їх застали перші поселенці в цій околиці. Вистачало, прийняти їх в український мововжиток, у пресу, видання. З нагоди 25-річчя організованого українського життя 1952-1977 в цих околицях подаємо відомості про походження й значення цих назв:

Честер Гілл — перша частина «честер» зв'язана походженням із латинським словом каструм 'табір, городище', все ж цілість назви це переставлене окреслення околиці «Гілл-честер», перенесене з Великої Британії. Правда, первісні поселенці хотіли назвати цю околицю «Гіллквест», опісля «Гіллчестер», але остаточно погодилися на теперішню назву. Пор. працю Ріда:

A. W. Reed: *Place Names of New South Wales. Their Origin and Meanings.* Sydney — Melbourne — Wellington — Auckland 1969, p. 36.

Басс Гілл — назва вшановує морського лікаря й дослідника моряка Юрія (Джорджа) Басса (1771-1803), що подорожував із М. Фліндерсом й досліджував австралійське побережжя. В його честь названо теж Протоку Басса («Басс Стрейтс»), пор. Рід стор. 9, Веллс 46.

Сефтон, теж **Сефтон Парк** — назва перенесена з Англії. Її подав мешканець Джеймс Вуд у 1839 р., один із перших поселенців із Великої Британії в цій околиці (пор. Рід 128).

5. ТИПИ ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ

Як кожна країна нового поселення, Австралія — terra australis "південна земля" — має в своєму географічному назовництві різnorodні топоніми, що їх можна звести до таких типів:

а) Аборигенні назви Aboriginal names

Аборигенні назви — звичайно перекручені — творять найдавнішу категорію австралійської топонімії. До таких назв належить на-самперед **Канберра** — столична назва, що її пояснюють, як 'місце зустрічей' (ніби канадське «Торонто» з тим самим значенням), а ще дехто як 'груди' — перенесно до двох горбів, що нагадують жіночі груди. Аборигенного походження й підстоличний **Квінбіен** на визначення «чистої води» (A. W. Reed: *Place Names of Australia*. Sydney — Wellington — London, 1973, pp. 54-5, 183). Сюди належить теж **Джілонг** під Мельбурном, що визначає «місце побратимства» (Aldo Massola: *Aboriginal Place Names of Southeast Australia and Their Meanings*. Melbourne 1968, p. 23), хоч деякі вчені пояснюють його значення йнакше (: «місце на урвищі », Рід 102). Аборигенних назв у Австралії дуже багато й вони надають австралійській топонімії спеціального чару й оригінальності.

б) **Переміщені назви** **Transplaced names**

В цій категорії йдеться про назви, що були вже топонімами в «Старім краю», звичайно на теренах Великої Британії, як напр. **Ньюкастл**, чи **Ессендон** (в Гертфордшпір) в Англії (Рід 93, 164). Часом їх скорочувано, залишаючи для австралійського вжитку тільки частину первісної назви, напр. **Перт** із Пертшпір (Рід 174).

До таких переміщених назв належать і згадані в першому розділі, рідкі в австралійській ономастиці, українські назви **Дніпро**, **Київ** **Полтава**; вони переміщені з України так, як на інших теренах українського поселення (пор. **Галич**, **Стрий**. Україна й ін. в Канаді; **Новий Київ** у США; **Нова Україна** в Бразилії).

в) **Перенесені особові назви** **Transferred names**

Від переміщених відрізняємо перенесені топоніми, звичайно з назв осіб, а то й святих, чи інших антропонімів. Ними шануємо заслужених мужів чи жінок, а там улюблених святих, напр. **Св. Албана**.

До перенесених назв у Австралії належать: **Сідней** (давніш «Сідней Ков» за Томою Вайкавнтом Сіднеєм із Лондону; Рід 204), **Брізбан** (від Сера Макдугалла Брізбана, бріт. астронома), **Дарвін** (від Карла Дарвіна, бріт, мореплавця), **Аделаїда** (від королеви — дружини короля Віліяма IV), **Мельбурн** від Лорда Мельбурна, бріт. прем'єр-міністра) й багато інших. Сю-

ди належить теж і польський Ко-сцюшко і наша вулиця Мазепа в Сідней. Годиться згадати, що університети Макворі, Фліндерс, Лятрєб, Монаш і ін. теж вшановують своїми назвами видатних діячів австралійського публічного життя.

г) Топоніми — новоствори
Toponymic neoisms

Деякі географічні назви — австралійського походження, створені в відповідних околицях «ад гок»; їх називаємо новостворами (неологізмами), бо годі за ними шукати в «старокрасвій» топонімії. До таких назв належатимуть: згаданий вище Лідкомб, а там Саншайн (піби Грінченків «Соняшний промінь»), Нобл Парк («Шляхетчина»), Блю Мавнтейнс («Синьогори»), Сурфєрс Парадзїз («Хвилюїзний рай»), Голд Ковст («Золотоноша») і багато-багато інших, створених австралійцями, топонімів. На жаль, цього типу назв немає в українсько-австралійській топонімії. Все ж промовляючи в Аделаїді 5-го лютого 1978, проф. М. Степаненко зробив гарне порівняння австралійських міст до українських: на його думку Сідней це австралійський Київ, Мельбурн — Львів, а Аделаїда — Полтава. Про інші місцевості шановний доповідач-гість не згадував, тому українські поселенці в цих містах повинні самі вирішити, з котрими містами в Україні їм рівнятися, чи з Перемишлем (Перт), чи врешті з Галичем, старою столицею Галичини, а може Новим Києвом (Канберра)?

6. СЛОВНИК УКРАЇНСЬКИХ ПРИЗВИЩ В АВСТРАЛІЇ

Розцінюючи здобутки загально-австралійського назвознавства, треба об'єктивно признати, що в ньому більш уваги присвячено географічному назовництву, чим антропонімії. Можливо, що тут мав значення факт перенесення англо-кельтського особового назовництва на австралійський терен, а воно вже не раз і не двічі розглядалось у науці, чи то в формі монографій (головно етимологічно-пояснювальних словників), чи то в виді журнальних статей під відомим наголовком:

What's in your name?

Якби не було, австралійській антропонімії досі присвячено менше уваги, чим топонімії.

З цього погляду Словник українських прізвищ в Австралії, що опрацьований в Мельбурні Степаном Радіоном (зв. членом Австралійського НТШ, автором «Нарису історії НТША») — новина в австралійській ономастиці. Ідея такого словника виринула в намічванні науково-дослідчої програми Катедри — Центру Українознавчих Студій в Австралії в 1975 році. Бо ж відомо, що КУА має на меті не тільки науково-педагогічну діяльність у формі викладів, семінарів, конференцій, курсів, лекторатів, тощо, але й науково-дослідчу й видавничу працю. Власне один із виявів цієї праці — словник Ст. Радіона. Він у своїй побудові й виконанні зразкований на подібній книжці Ф. Богдана: «Словник українських прізвищ у Канаді (Наз-

довзнавство ч. 47, Вінніпег 1967). Щодо джерел, то словник Радіона опирається на чисто австралійській документації українських прізвищ, головню на періодичних виданнях, на книжках про українців у Австралії (напр. на виданні НТШ: «Українці в Австралії. Матеріали до історії поселення українців в Австралії», Мельбурн 1966).

Крім цього в словник увійшли прізвища, що їх автор зібрав «у терені», тобто записав із довкілля, чи від знайомих, чи врешті з різних рукописів.

Українські прізвища в Австралії зацілили в більшості випадків у своїй оригінальній «старокрайовій» формі, тобто Шевчук залишився Шевчуком, Карпенко — Карпенком, Товстоп'ят — Товстоп'ятю, а Топоровський — Топоровським і т. д. Дуже мало прізвищ скорочених типу Прест із Престашевського чи взагалі змінених на англійський зразок. Насправді, таких «австралізованих» прізвищ дуже мало впорівень до «американізованих» назв за океаном, у Канаді, чи США. Автор нового словника бере їх до уваги й подає кожночасно відсилачі до первісної, незміненої, назви.

Те саме торкається й українських (літературних) псевдонімів у Австралії, таких як Чуб — Ниченко. Одне слово, праця Ст. Радіона подає всі можливі форми українських (хай і англізованих) прізвищ в Австралії. А їх понад шість тисяч.

Окреме питання — транслітерація (передача) наших кирилических форм латинськими буквами. В практичному вжитку кожен із ав-

аустралійських українців пше латинкою свое прізвище, як йому подобається. Нікуди правди діти — кожен із нас власник свого наймення й ним самостійно розпоряджає. В словникові Ст. Радіона основа кожної транслітерації — укрїнська форма прізвища. Її передається загально прийнятою латинською абеткою згідно з приписами Конгресової Бібліотеки в Вашингтоні, що друкує карточки для українських видань для цілого світу. Принципів цієї транслітерації придержувався і Ф. Богдан у свосму канадському словникві; його слідами йде й Ст. Радіон, щоб таким чином зберегти формальну однородність українських прізвищ на обох континентах.

Радіонів словник все таки відрізняється в дечому від Богданового. В ньому введено інновацію — територіяльне визначення обсягу назв, тобто їхня локалізація постейтах Австралії. В Богдана немає даних про географічне поширення прізвищ: ми не знаємо, чи таке, або інше прізвище вживається в Манітобі, Онтаріо, Квебеку, чи ще де. В Радіона чітко відзначено вживальність прізвищ у Новій Південній Валії, Вікторії, Південній Австралії й ще де. Це крок уперед у названих словниках і дуже добре, що автор завдав собі труду в цьому напрямі.

* * *

7. МИКЛУХА-МАКЛАЙ — НАЗВОДАВЕЦЬ

Обидві книжки австралійських українців — Пилипа Вакуленка «В джунглях Нової Гвінеї» (1952) й Дм. Чуба-Нитченка «З новогвінейських вражень: На слідах Миклухи-Маклая» (1977) присвячують багато уваги Миколі Миклухо-Маклаєві, відомому дослідникові Нової Гвінеї в другій половині 19 ст., точніше в роках 1871-1883*). Дм. Чуб-Нитченко використовує в своїй книжці дещо з нових даних про козацький рід від Миклухи-Маклая так, що сьогодні вже не може бути сумнівів про його українських предків. Найкраще з'ясовують цю справу слова самого Миклухи-Маклая, які Чуб наводить в українському перекладі з оригіналу в «Сідней Морнінг Гералді» з 1884-го р.:

Я дуже люблю батьківщину
мого батька, Україну, але ця
любов не применшує поваги до
двох вітчизн батьків моєї
матері — Німеччини й Польщі»
(стор. 93).

Хоч які цінні праці Вакуленка й Чуба-Нитченка, то проте вони вимагають доповнень, зокрема про назвознавчу діяльність цього дослідника в Новій Гвінеї. Про цю справу читав автор цих рядків окремому доповідь на з'їзді Канадсько-

го Інституту Назвознавства п. н. «Миклухо-Маклай'с Ономастік Баптизм оф Нью Гіні» в 1973 р. й її резюме було надруковане в серії «Ономастіка (Канадіяна)» в англійській мові (ч. 49/1974).

В цій доповіді автор використав рукопис під числом «An 28 " у Мітчелловій бібліотеці в Сідней під наголовком «А лист оф Нью Гіні Плейс Неймс», що його написав Миклуха-Маклай правдоподібно в 1883 р.

В цьому першоджерелі важливе ствердження про найменування Маклаєвого берега, а теж і інших географічних даних, дослівно:

The name "Maclay Coast" has been given by me as far back as 1871. The names Mt. Kant and Mt. Schopenhauer were given by me in 1871, 3 years before Capt. Moresby who in May 74 called the 2 highest tops Mt. Gladstone and Mt. Disraeli.
(An. 28)

З інших назв, що їх надав Миклуха-Маклай новогвінейському побережжю й які безперечно були взяті з української, чи східнослов'янських мов, можна назвати такі:

Богати(й) — селище,
Тивун — селище,
Кунило — селище,
Телята — селище,
Вигяз(ь) — струмок або про-
тока,
Ізумруд — струмок або про-
тока,
Мештерски(й) — вершок
Маріка — велика рівнина,
Горима — точка
та інші, менш ясні.

Цікаве, що в цьому спискові немає назви «Гогол рівер», чи «Гогол роад», про які згадує Чуб-Нитченко в своїй книжці:

«Ми цікавилися, що означає ця назва, що нагадує нам нашого земляка Гоголя. Питали в учителя-папуаса, але й він не знав. Тому ми зробили висновок, що ту назву дав свого часу Миклуха-Маклай на честь Миколи Гоголя, з яким його дядько й батьки приятелювали і до якого сам Маклай мав великі симпатії».

(стор. 97).

Не заперечуючи можливості, що Миклуха-Маклай назвав ріку «Гоголь рівер», треба все таки з деякими застереженням віднестися до дальшого авторового твердження, мовляв:

«Маклай любив давати свої назви затокам, островам та іншим місцевостям, де бував. Навіть і острів Білі-Білі він назвав своїм ім'ям — Маклай острів, але ця назва не втрималась»

(стор. 97-98).

Невідомо, звідкіля автор узяв цю відомість. Згаданий рукопис виразно називає ціле побережжя Маклая — «Маклай коаст», а не острів. Що більше, в ньому Миклуха-Маклай згадує про назву «Білі-Білі», додаючи, що це «айланд» (острів) без якоїсь другої назви. Отож твердження Чуба про охрищення «Білі-Білі» «Маклаєвим островом» — без підстав. Виходить, що часом в наукових дослідках не вистачає самої «терено-

вої праці», а треба заглянути й до архівів, тим більше, що про них писалося в «Вільній Думці» в 1971 році. Миклухо-Макляяна в Бібліотеці Мітчелла в Сідней дуже цінна.

До Миклухо-Маклаєвого назовництва належать іще дві назви пристаней, про які він згадує в своєму рукописі:

«Порт Алексіс» і

«Порт Константін».

Немає сумніву, що ці назви відносяться до царського (княжого) назовництва 19-го ст., явища, аналогічного то найменувань за брітанськими, чи іншими пануючими в тому часі домами. Цікаво було б перевірити «в терені», чи ці назви збереглися. Чуб про них не згадує.

Правда, автор пише на стор. 124, що в Сідней «наступного дня» поспішив до книгозбірні й дістав чотири томи архівних матеріалів Миклухи-Макляя. На жаль, документу «АН 28», де записані Миклухо-Маклаєві назви, він не згадує, а власне цей документ важливий для всякого, хто цікавиться історією новогвінейського назовництва.

З М І С Т

CONTENTS :	Page
1. Macquarie	3
2. Lidcombe	6
3. Cabramatta	8
4. Chester Hill, Bass Hill, Sefton	13
5. Types of geographical names	15
6. Dictionary of Ukrainian surnames in Australia	18
7. Myklukha-Maclay as a name-giver	21

SLAVISTICA

A multilingual series relating to Slavic and East European languages and cultures, was founded in Augsburg, West Germany, in 1948 by J.B. Rudnyckyj, then Director of U.V.A.N. - Institute of Slavistics. In the years of 1948-1991 **95** issues were published.

They are obtainable:

SLAVISTICA No. 1-3, 8 and 77 on xerox or microfilm from the Photoduplication Service of the Library of Congress, Washington, D.C., 20540.

SLAVISTICA No. 5-7, 9-76 from Ukrainian Free Academy of Sciences - UVAN, 456 Main Street, Winnipeg, Manitoba, Canada.

SLAVISTICA No. 78-95 and following issues from:
Association de la langue ukrainienne
A.L.U. 5790 Rembrandt Ave. #404,
Montréal - Côte St. Luc, Québec, Canada.
H4W 2V2